

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Describe the regulation that R. Yehoshua Leib Diskin instituted while he served as the Chief Rabbi of the city of Brisk (Brest Litovsk).
2. Describe the circumstances that led to the arrest of R. Yehoshua Leib Diskin by the Russian government.
3. Describe the circumstances that led to the issuing of a *cherem* by the Bais Din of R. Yehoshuah Leib Diskin.
4. Who was the first member of Yerushalayim's community to be ostracized because of the *cherem*?
5. Describe R. Yehoshua Leib's attitude to the everyday use of Hebrew.

This and much more will be addressed in the fifth lecture of this series:

“HaRav HaGaon R. Yehoshua Leib Diskin: The Guardian Over the Sanctity of his Generation.”

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the lecture and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book were designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it, as well, as a handy reference guide and for quick review.

This lecture is dedicated to the merit and honor of the Zuroff family.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE
Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series XXII Lecture #5

HARAV HAGAON R. YEHOSHUA LEIB DISKIN:
THE GUARDIAN OVER THE SANCTITY OF HIS GENERATION

I. The Rav of Brisk Takes Leave of his Community

A.

אחריו הוקם על לאבי"ד בעירנו הרב הגאון מו"ה יהושע ליב דיסקין שהיה לפניו אב"ד ור"מ בעיר מעזעריטש. לאמזע, קאוונא ושקלאב, שלש שנים נהג רבנות בעירנו בכבוד. אך מפני חמת המציק, עזב את עירנו ומדינתנו והרחיק נדוד למדינות אחרות. ועתה מנוחתו כבוד בעיר הקודש בירושלים תוב"ב. הוא יסד חוק, אשר אנשי החבורה גחש"א, המתעסקים בטהרת מתים בהליותם ובקבורתם, בלתי רשאים לדרוש שום תשלום שכר מאת יורשי המתים, רק שכרם אתם מאת הגבאים המפקחים על הב"ע כמסת חלק חמישית מהתשלום שמקבלים הגבאים מהיורש בעד מקום הקבר, לפי מדרגתו, איש איש כפי נחלתו ומצבו, ואנשי החבורה בלתי רשאים לערער על הגמר שיגמרו הגבאים עם היורשים. דבר זה קימו וקבלו בעלי החבורה עליהם בחוב ואיסור גמור ולא יעבור, לכל יערב לב שום אחד מהחבורה, מאיזה חבורה שתהיה לבקש גמולו בדרך כפיה ואונס, והדבר מוטל על הגבאים וראש העדה להשגיח ע"ז בעינא פקיא, ואם יעברו בני החבורה חוק התקנה ההיא אז מחויבים הבע"ב והגבאים לבחור אנשים אחרים שיתעסקו בצרכי המת או ליסד חבורה חדשה. עיר תהלה, (תולדות העיר "בריסק" ע' 223, ר' אריה ליב פיינשטיין)

Afterwards, HaRav HaGaon, *Moreinu V'Rabainu* (our Master and Teacher), R. Yehoshua Leib Diskin was appointed [by the community of Brisk-Brest Litovsk] to be their Av Bais Din (Chief Rabbi). He had previously served in that capacity in the cities of Mezrich, Lomza, Kovna, and Shklov. For a period of three years he served as Chief Rabbi of Brisk with distinction. Because of the fury of the Oppressor (Russian government), he [was forced to take] leave [of] our city and [even our] country and [to travel] a great distance, wandering from one country to the next. Presently, he is residing with dignity in the holy city of Yerushalayim, may it be rebuilt and reestablished. [While he was here,] he instituted a regulation that the members of the *Gemilas Chasadim Shel Emess* (Burial Society), those involved in the *taharah* (washing), funeral, and burial of the dead, will no longer be allowed to demand any remuneration from the heirs of the deceased. Rather, they are to receive their payment from the *gaba'im* (trustees) of the cemetery fund and a fifth of the charges for the cemetery plot are to be set aside for this purpose. The price of the burial plot will vary, based upon the size of the inheritance and the heirs' financial ability and the members of the Burial Society have no right to inveigh against the financial agreement that the *gaba'im* (trustees) finalize with the heirs of the deceased. It was fully agreed upon by the members of the Burial Society and absolutely binding upon them, that no member or future member of any [Burial] Society shall ever ask for remuneration in a forceful manner. It is up to the *gaba'im* (trustees) and the community leadership to carefully monitor this and if any of the members of the society are caught violating this regulation, then it is up to the leadership of the community and the *gaba'im* (trustees) to choose others [in place of the violators] to be involved in the needs of the deceased, or to form an entirely new Burial Society. **Ir Tehilah, p. 223, R. Aryeh Leib Feinstein**

B.

ובשעות אחר הצהרים נכנסו השופטים לאולם, למולם הושב רבנו. השופטים מנצלים את ההזדמנות כדי לזון עיניהם בדמותו רבת התפארת של רבינו, אשר שלות מלכות נסוכה על פניו הקורנים. כתום נאום הקטיגור הרצה הפרקליט נאום סנגוריא ממושך, סתר את האשמות אחת לאחת, ולבסוף ייחד את הדבור על גדולת רבינו, אשר גדולי הגולה מרכינים לפניו ראש, וציין בין השאר, שהרבי סרב להביט בפניו הוא. ציון זה עורר הפתעה אצל השופטים. השופטים יצאו אחר כך לחדרים לשם התייעצות, וחזרו והודיעו כי מתן פסק הדין יהא בערב, כלומר בשעת תפלת כל נדרי. בערב, שוב התמלא האולם, השופט הקריא בקצב את טופס פסה"ד המנומק המזכה את כבוד הרב מכל אשמה. עמוד אש, ע' ס', ר' יוסף שיינברגר

In the afternoon, the judges entered the courtroom with R. Yehoshua Leib sitting directly facing them. The judges used this opportunity to feast their eyes upon the magnificent visage of R. Yehoshua Leib, as he sat there with his regal bearing and radiant countenance. As soon as the prosecutor finished making his case, the defense attorney got up to deliver his rejoinder, refuting each and every one of the charges. At the conclusion of his remarks, he focused upon the greatness of R. Yehoshua Leib, a person to whom even the greatest rabbis of the Diaspora deferred (lit. bent their head). Amongst the arguments for acquittal was the fact that R. Yehoshua Leib refused to look at him [as the attorney was not a G-d fearing person]. This last point took the judges by surprise. Afterwards, the judges retired to their chamber to deliberate. They [immediately] returned and informed the assembled that the final verdict would be delivered that evening, i.e. at the time of the recitation of *Kol Nidrei*. In the evening, the courtroom was again filled to capacity. The [Chief] Judge read the text of the final verdict: The defendant is innocent of all charges. **Amud Aish p. 60, R. Yosef Sheinberger**

C.

עד ראה תיאר את המחזה במלים אלו: בערב יום הכפורים בשעה 1:00 בצהרים החל המשפט לעיני מאות אנשים מאחב"י אשר עמדו צפופים לשמוע אמרי חן ומליצה נוטפים מפי גבר משכיל הוא המליץ אדוואקאם היקר וכו' בשומו לאל את כל דברי העלילה ואת כל אשר טפל הקטיגור, ואחרי אשר יצאו השופטים אל חדר המועצה, וגם הודיעו כי הפסק דין יהיה בשעה 8:00 בלילה הלכו גם אחב"י אל בית תפלתם לאמר: הס קטיגור וקח סניגור מקומו ויהי ד' למשען לו כי המשפט לאלקים הוא. ובשעה 8 היה כבר בית המשפט עוד הפעם מלא מעמנו מפה לפה, ובכליון עינים צפו כלם על דלת חדר המועצה, מקום ישבו עוד השופטים כל העת ההיא בהיותם מתונים מאד בדין הזה, ופתאום יצאו והודיעו את פסק הדין לחסד, אשר מרוב גיל שכחו בני עמנו את מקומם והחלו למחאות כפים. אמת מה נהדר היה המראה בצאת הרב מבית האסורים, כל הרחוב מול שוק בית הסוהר היה מכוסה באנשים אשר חכו על צאתו, ופתאום נפתחה דלת השער ואיש שיבה עטור בגדי רבנן, ופנים מלאי יראת שד"י נורא מאד, יצא נשען על ידי אנשים נשואי פנים ממכובדי עירנו אשר קדמו פניו והחליפו שמלותיו בבית הסוהר, והובילוהו כן בלויית המון רב עד ביתו. (המגיד תרל"ז 44). שם

An eye witness described the scene in the following words: On the eve of Yom Kippur, at 1:00 in the afternoon, the proceedings began in the presence of hundreds of our fellow Jews, who stood crowded together to listen to the beautiful expressions and flowery rhetoric of that distinguished attorney . . . as he demolished the arguments of the prosecution. After the judges retired to their chamber and informed them that the final verdict would be issued at 8:00 at night, our Jewish brethren went to their synagogues saying, "*Hass kateigor v'kach saneigor* (let the prosecutor be silenced and let the defense attorney stand in his place). May Hashem be his support, for judgement is Hashem's." At 8:00 at night the courtroom was again filled to capacity with our fellow Jews. With great expectation, all eyes were directed at the door of the judges'

chamber, where they were deliberating this whole time, when suddenly they left their chamber and announced their verdict, "Not guilty". The jubilant crowd, temporarily forgetting where they were, burst out in applause. In truth, the scene of the *Rov* leaving the prison was truly magnificent. The entire street leading to the prison complex was covered with people, eager to see his release. And then suddenly the prison gate swung open and an elderly figure, bedecked with rabbinic garb and with an awesome countenance, filled with the fear of G-d, left the prison leaning on the arms of the most distinguished members of our city, who had first entered the prison to change his clothing and to escort him to his home in the company of throngs of people. (HaMagid 5637 #44) **Ibid.**

D.

ממחרת יום הכפורים עברה בשורת השחרור חגיגית מפה לאוזן, והופצה במהירות בזק לכל תפוצות הגולה, ובכל מקום בואה אורה ושמחת-תורה משתה ויום טוב. שירה חדשה שבחו בני בריסק כי הגדיל ד' לעשות עמהם. בצאת רבינו זכאי בדין, על סמך ההנחה שנתאמתה בעיני השופטים. כי אכן גונב הכסף אשר הושלש בבית הרב, תבעו השלטונות מחדש את מפקח המשטרה בבריסק להופיע לדין על אשר הפסיק בשעתו את החיפושים והחקירות סביב הגניבה וטשטש, לפי רצון הרבנית, את כל הענין של הכסף הנעלם. צעד שיש לראותו כמעילה בתפקיד. יודעי חוק הביעו את חששם שמא תוך כדי בירור התביעה נגד המפקח על המשטרה, תתעורר מחדש האשמה נגד רבינו, ועלול הוא להתבע שנית לדין לפני בית דין ערעורים. יעצו לכן לרבינו לעזוב את מדינת רוסיא ולהגר לארץ אחרת טרם יבולע לו. אותה שעה גמר רבינו בלבו לעזוב את ארץ העמים, ולעלות אל ארץ הקדש. היה זה בחול המועד סוכות שנת תרל"ז. רבינו עם הרבנית חצו בחשאי את הגבול הרוסי, בלוויית הרב רבי חיים שמחה סאלאביציק (אחי הגאון רבי יוסף דובער). רבינו עם הרבנית הגיעו למדינת צרפת והתיישבו ישיבה ארעית בפריז. שם עמ' ס'–ס"א

The day after Yom Kippur the joyous news of R. Yehoshua Leib's release traveled from person to person and was soon telegraphed throughout the entire Diaspora. Everywhere, the news was greeted with joy, especially the community of Brisk. As soon as R. Yehoshua Leib had been released, his innocence based upon the assumption that the monies which [reportedly] had been deposited in the house of the *Rov* had been stolen [by robbers], the [Russian] authorities now demanded that the police in Brisk offer an explanation as to why they had abruptly halted their investigation. Even though they had done so at the request of the *Rebbitzen*, the [Russian] authorities viewed this as a dereliction of duty. Those familiar with the legal system were now fearful that the authorities, in their investigation of the police, might revisit the case and point again an accusative finger against the *Rov* and now bring the case before an Appellate Court. Thus, they advised him to leave Russia and to settle elsewhere, before he may get engulfed [in what seemed to be an inevitable conflagration]. At that very moment, R. Yehoshua Leib made up his mind to leave *Chutz L'Aretz* (the land outside of *Eretz Yisrael*) and settle in *Eretz Yisrael*. This occurred on *Chol HaMo'ed Sukkos* 5637 (1876). R. Yehoshua Leib together with his *Rebbitzen* then quietly crossed over the Russian border, accompanied by HaRav Rabbi Chaim Simcha Soloveitchik, a brother of Rav Yosef Ber. R. Yehoshua Leib and his *Rebbitzen* eventually arrived in France and took up temporary residence in Paris. **Ibid. pp. 60-61**

II. A New Era Begins in Yerushalayim

A.

ירושלם, ר"ח מנ"א, תרל"ז. הגאון מרן מאיר אוירבאך (לפנים גאב"ד קאליש) והגאון מרן שמואל סלנט, יצאו את העיר להקביל את פני רבינו, (מאורע שאין לו תקדים) כשאחריהם נמשכת תהלוכת המונים גדולה, ירושלם באלפיה. בשעות הצהרים ורגלי רבינו דרכו על אדמת הקדש, לקול תרועת

ההמונים, אשר חרדו לקראת גאון הדור וקדושו, שפניו שולהבו כלפידים, נורא-הוד. גדולי הדור הגישו לו כתב רבנות ושידלוהו לקבל משרת הרבנות על שכמו. אבל רבינו היה סרבן באותה שעה. אין עיניו אל הרבנות, ואין עיניו אל כתב הרבנות המוגש לידו, רבינו מעדיף להפנות מבטו כלפי ילדי התשב"ר העוברים לפניו כבני מרון, הוא סוקר בסקירה אחת את חניכי הת"ת שבירושלם. מסתכל ונהנה. עמוד אש, רב יוסף שיינברגר, עמוד אש, עמוד ע', ר' יוסף שיינברגר

Yerushalayim, Rosh Chodesh Menachem Av, 5637 (July 11, 1877). HaGaon Maran Meir Auerbach, previously the Av Bais Din of Kalish, and HaGaon Maran Shmuel Salant went out of the city to greet R. Yehoshua Leib, an occurrence that was unprecedented, followed by thousands of Yerushalayim's residents. Later in the afternoon, as R. Yehoshua Leib had just stepped on to the holy ground [of Yerushalayim], in the presence of the throngs of people who were anxious to greet the Gaon and Kadosh of the generation, a man whose countenance shone like a flaming torch, [and who carried himself] with an awesome majesty, the esteemed leaders of the city offered him a written contract to become their Rov (ksav rabbonis). Despite their efforts to persuade him, R. Yehoshua Leib refused their offer. He wasn't interested in assuming an official position, despite [all that was contained in] the document which they had handed him. His attention, however, was focused on the school children (tinokos shel bais rabbon), who were passing before him as sheep [before a shepherd], and he was very pleased. Amud Aish, p. 70, R. Yosef Sheinberger

B.

מנין שנים חדש התחילו כאילו למנות יהודי ירושלם עם בוא רבינו הגדול אליהם, התישבותו בעיר הקדש הביאה תקופת זוהר מיוחדת במינה. ופרקי חיים חדשים. לא היו ימים טובים לירושלם, ולעם היושב בה, מאז הווסד הישוב, כבעשרים שנות ישיבת רבינו בתוכה. . . . ואם ירושלם היתה קדש בהופיע בה רבינו, הרי נעשתה, עם קביעת משכנו בתוכה, קדש קדשים. רבינו בביאתו העלה את העיר בלהבות קדושה ואהבת ד'. . . . ישיבת רבינו בירושלם, השרתה קדושה יתירה לא רק על חיי הפרט, כי גם חיי הצבור ועניני הכלל ניזונו ישיר מאור הנהגתו והדרכתו, ונהנו ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה. . . . כל ימיו אשר מלך בירושלם, לא היו כאן שתי קהלות, חרדית וחפשית, עדה אשר היא כן כפופה לסמכות התורה, ועדה הממאנת להכיר בה, מושגים כאלה לא הרשה רבינו בשום ענין, הוא הורה ליהודי ירושלם, שאין צבור אלא אחד, צבור שומר תורה. צבור הפורק ממנו עול תורה וש"ע, או עוקר שום מנהג ומסורה, אינו נחשב בעיניו לצבור אספסוף ערטילאי של מורדים במלכות שמים ולא עוד. שם ע' ע"א

A new and glorious era in Yerushalayim's history was ushered in with the arrival of R. Yehoshua Leib. Since the founding of Yerushalayim's [Ashkenazic] community, nothing could compare to the magnificence of the twenty some years that R. Yehoshua Leib resided in their midst. . . . If Yerushalayim in the period before his arrival could be described as being holy (*kodesh*), with his arrival it was now the holy of holies (*kodesh k'doshim*), as the city became enveloped in a holy fire and and [an intense] love of Hashem. . . . R. Yehoshua Leib's residence in Yerushalayim not only added sanctity to [countless] individuals' lives, but also impacted on the community's life as a whole, which was now guided by his counsel, wisdom, insight, and courage. . . . During the period of R. Yehoshua Leib's reign, Yerushalayim was not divided into two communities, religious and secular. There was only one community and it was dedicated to following the dictates of the Torah. It was a community that refused to recognize any ideology that wasn't approved by R. Yehoshua Leib. He taught them that there is room in Yerushalayim for only one community, a community that carefully kept the Torah. In his eyes, any group of individuals who rejected the authority of Torah and the Shulchan Aruch were merely a ragtag band of rebels, rebelling against the kingdom of Heaven. **Ibid. p. 71**

III. The Battle Against Secular Influence

A.

והרי נוסח החרם של רבינו מלה במלה: **אלות הברית**: אנחנו הח"מ מצאנו חובה בנפשנו להקהל ולעמוד על נפשנו לשוב ולחזק הישנות, לחזק הגדרות אשר גדרו לנו קדמונינו זיע"א, לאסור איסור ללמוד חכמות חיצוניות אפילו אותם המותרים עם דין ללמד, עכ"ז אסור ללמוד אותם מפי מורה המיוחד ומקבל פרס מחו"ל, וכן לאסור לימודי כתבים ולשונות זרים, לבלי יתלמדו ככנופיא ככל מקום שיהיה לא בבית ספר לבדו ולא לספחו לכתי ת"ת אפילו לעשות טפל דטפל כלל וכלל אפילו ע"י משגיח יר"ש כאשר נעשה בראשונה כשנת "ובחרת" ושוב נתחזק כשנת "תברך" ונשתלש כשנת "הכתר" וברביעית כשנה "תרלב" אשר הטילו חרמות ונידויים וקללות על כל המיסדים בתי לימוד כאלו בין קהלתינו האשכנזים, ועל המלמדים ועל הבאים בתוכן ללמוד, ועל אבות הילדים ועל כל המסייעים לזה בגלוי ובסתר, וראשונים כמלאכים מי יבא ומי יחוש להרהר אחרי דבריהם כגחלי אש, הקיימים לעד ולנצח נצחים, אולם למען לא ימצאו הבאים אחרינו למצא פתח חרטה באיזה סניף קל לפרש דבריהם ברצונם לפרוץ בין הגדרות האלו. בכך באנו לקבל עלינו האיסור הנ"ל מחדש ולפרשו באר היטב בכל פרטיו.

האיסורים הישנים והחדשים, רובצים על כל לימודי לשונות נכרים זולת תורה"ק בינותינו האשכנזים יושבי עיה"ק ירושלם תובב"א, וכל אגפיה וכל סביבותיה (ומסתמא ממנו יראו וכן יעשו ג"כ אחינו הספרדים יצ"ו) אפילו רק כשלשה יחד אסור הוא, וכל אה"ק בכלל האיסור, הגזירות והחרמות הם אפילו על לשון המדינה ג"כ, הגזירות והחרמית רובצים על כל הבאים ללמוד וללמד, ואפילו בשכר, והן להמלמדות ועל כל המייסדים והמסייעים, ואבות הילדים והילדות, יהי מי שיהי ואפילו ללמוד ביחיד מאיש מיוחד אפילו לזמן קצר ואפילו ליום אחד, הגזירות והחרמות נאמרו בין על הזכרים בין על הנקבות תינוק ותינוקת גדול וקטן שם הוא. הגזירות והחרמות נאמרו עלינו ועל כל הבאים אחרינו, ואשר יעלו עוד לשכון כבוד באה"ק עד זמן ביאת גואל צדק בב"א. וכל סניף ושום ספק אשר יוכל להסתפק בפירושן של אותם הגזירות, הכל הוא להחמיר ולא להקל כלל, כל זה הוא פירושן של הגזירות והחרמות הקדומות, כאשר ידענו נאמנה. וליתר תוקף ועוז הננו אנחנו מקהילות אשכנזים יחדיו יושבי עיה"ק ירושלם ת"ו מקבלים עלינו עכשיו מחדש בגזירות נח"ש בחרם גמור וחמור, בו נידוי, בו שמתא, ובכח תוה"ק הננו מחזקים ומטילים החומרות הנ"ל על כל יושבי עיה"ק ירושלם ת"ו למקהלות האשכנזים ועל כל העולים מהיום עד בגו"ץ בב"א, והעובר על כל דברינו אלה ורבעה בו כל האלה מוחרם ומוכרסל הוא מעדת ישראל, ועלינו לרודפו ולהודפו ככל יכלתנו, וד' הטוב יהי בעזרתנו לכלות קוצים מכרמו, למען לא תחולל בריתו אתנו, ולא יושפל כבוד תוה"ק, וכבוד ארצנו הקדושה, ולמען נלך בדרכי אבותינו להשתבח ולהדבק כמעשיהם כנאמר בתנדב"א (פכ"ג ופ' כ"ד) שלא ילמדו לשון מצרים עיי"ש וכללן של דברים כי הגזירות והחרמות הללו, בין ישנות בין האיסור החדש הכל יהי נדון לחומרא כפי לשונותינו ודברינו, ומקום שאמרו להחמיר אינו רשאי להקל, וכ"ז קבלנו ברצון נפשינו, ובדבור בפ"מ ולהכריז בביהכנ"ס, וכתבנו וחתמנו יום י"ב אדר ראשון ש' ובריתך ינצורו, פעה"ק ירושלם תובב"א.

נאם משה יהושע יהודא ליב בהגאון מו"ה בנימין זללה"ה אבד"ק בריסק דליטא יע"א.

נאם יעקב יהודא לעווי במאז"ל.

נאם יעקב במוה"ר משה זלה"ה.

נאם מרדכי במוה"ר ארי' ליב ז"ל.

אחרי חתימת רבינו הגדול ובית דינו, חתמו כל ראשי בתי אבות של העדה האשכנזית בירושלם, אשר קיימו וקבלו עליהם את תוקף הדברים האמורים עליהם ועל זרעם. עמוד אש ק"כ-קכ"א

The following is the exact text of the *Cherem* (Ban): **The Oath of the Covenant:** We the undersigned feel that we have a moral obligation to stand up and further strengthen that which was previously instituted and to fortify the fences which our predecessors, may their merits protect us, erected, to forbid the study of foreign languages, even the teaching of those languages which *halacha* (Jewish law) permits. Nonetheless, it is forbidden to study them through a special teacher who is supported by funds coming from *Chutz L'Aretz*. Similarly, it is forbidden to study foreign literature or language in a classroom under any circumstances, not in a dedicated classroom nor as an adjunct to the classes of the *Talmud Torah*, even for only an insignificant amount of time. It is totally forbidden, even under the auspices of a G-d fearing *Mashgiach* (Supervisor). This ban is reiterating a ban which was first instituted in the year *uvocharto* (5616 - 1856), and repeated in the year *tivorech* (5622-1862), and reiterated again in the year *hakesser* (5625-1865), and instituted for a fourth time in the year *tarlav* (5632-1872). At the time, they placed *charomos*, *nidui*, *uk'lolos* (excommunication, bans, and curses) upon anyone who establishes schools similar to the ones that [unfortunately] exist today amongst our community of Ashkenazim. Included in this are also the teachers, students, parents, and anyone who lends them aid, whether in public or private. The earlier generations were like angels (Shabbos 112b)! Who has the audacity to critique their words, which are like burning coals and are everlasting for all times. In order, however, that those who come after us not find grounds for revocation of any small detail nor interpret these words as they see fit in order to create a breach between these fences, we are therefore coming to accept upon ourselves the aforementioned prohibition anew and to explain it very clearly in all its details.

The original and later prohibitions apply to any study of foreign language. Only the study of our holy Torah is to be allowed in our midst, the Ashkenazim who reside in the holy city of Yerushalayim, may it speedily be rebuilt and reestablished, Amen, and in all its suburbs and surrounding areas. (We hope this will also serve as an example to our Sefardic brethren, may Hashem preserve them.) Even three people together are forbidden and all of Eretz Yisrael is included in this prohibition. These decrees and bans include even the study of the country's spoken language (Arabic). The decrees and bans apply to anyone who studies and teaches, even for pay. This applies to female teachers and to anyone who founds such a school or assists them. It applies to the parents and to the male and female students, whoever they may be, and it applies even for a single individual who studies with a special teacher, even for a short period of time, if even for a day. These decrees and bans apply to male and female adults and male and female children, big and small alike, under all circumstances. These decrees and bans apply to us and to all those that come after us and to anyone who comes here to settle in our holy land, until the coming of our righteous Redeemer, speedily in our days, Amen. Regarding any detail or doubt that one could entertain concerning the interpretation of these decrees, one is to be stringent and not to be lenient at all. All of this is the explanation of the aforementioned decrees and bans, as we indeed know them to be. To add even greater forcefulness to the above, we, the united community of Ashkenazim, the residents of the holy city of Yerushalayim, may it be rebuilt and reestablished, hereby accept upon ourselves anew with the full implications of a *Nidui*, *Cherem*, *Shamta*, (a ban, excommunication, and curse) and with the force of our holy Torah, all of the above stringencies upon all the residents of our holy city of the Ashkenazic community and on all of those who immigrate here from this day on until the coming of the righteous Redeemer, speedily in our days, Amen. He who violates any of these words of ours shall be subject to all of these curses: He shall be *muchram* (banned) *u'muvdal* (and separated) from the community of Israel. We have a duty to pursue and repulse such a person with all of our might. May Hashem, the source of goodness, assist us to destroy the thorns from His vineyard, so that He will not invalidate the covenant that He has made with us and that the honor of the Torah and the honor

of our holy land not be desecrated, and so that we will be able to go in the ways of our forefathers to be worthy of praise and cling to their deeds, as it says in the *Midrash Tana d'Vai Eliyahu* (chapters 23 and 24), that we [made a commitment then] not learn the language of the Egyptians. In summary, regarding the interpretation of these decrees and bans, both the old and the new, they are to be interpreted in the most stringent manner, as we explained. In a place that they said that one should be stringent, one is not allowed to be lenient. We have accepted all of this willfully and verbally with a clear enunciation and it is to be announced in the synagogues. We have written and signed this document, this twelfth day of *Adar Rishon* of the year *u'vrisho yintzoru* (5638-February 15, 1878), here in the holy city of Yerushalayim, may it be speedily rebuilt and reestablished in our days. Amen

Moshe Yehoshua Leib ben HaGaon Morein V'Rabbainu Binyamin, zichrono livrocho l'chayey ho'Olam Habo, Av Bais Din of Brisk of Lita (Brest Litovsk)
Yaakov Yehuda Levi ben Moreinu Ovi zichrono livrocho
Yaakov ben Moreinu HoRav Moshe, zichrono lchayay ho'Olam Habo
Mordechai ben Moreinu HoRav Aryeh Leib zichrono livrocho

After R. Yehoshua Leib and his Bais Din first signed, the leading figures of the Ashkenazic community added their names, committing themselves to all of the above, for themselves and for their progeny. **Amud Aish pp. 120-121**

B.

בעצם ריתחת מלחמת רבינו בבתי הספר בירושלם, שהה כאן תייר אחד מחו"ל, ההוא סר אל בית רבינו לראות את אשו הגדולה והתעכב בביתו שעה ארוכה. בצאתו את העיר הביע הלה ברבים את תמהונו על החזות הזאת, ההוא כתב: "ראיתי את הרבי מבריסק שעה תמימה והנה אנשים מרי לב ונפש, נגועי יסורים ותחלואים באים אליו אחד, אחד, לקבל ברכה לבקשו שיתפלל, ולקרוע רוע הדינין והרבי משתתף בצער וכאב כל אחד ואחד, קולו הלחש ערב ועיניו מלאות חמלה יושב ומאזין לאנחותיהם ופוקדם בברכה ועצה ורואים כי חלה הוא את חליים של זרע עם קדש, ומקיים בפועל מאמר חז"ל שייחלה עצמו וכו' והנה כאשר קמתי ללכת, נגעת לפי תומי בשאלת השקאלעס בירושלם, ותוך כדי רגע נשתנה צורתו, הרבי חרד מכסאו ונתמלא קנאה גדולה עד שכל עצמותיו היו מרתתין ולשונו חיתתה גחלי אש והוא כאחד השרפים. ובני ביתו נסוגים לאחוריהם, פשט צורה ולבש צורה ומי גבר יבוא בסוד הנהגתו והשראתו, שהיא למעלה מתפיסתי ומתפיסת זולתי". עמוד אש, עמוד קיב, ר' יוסף שיינברגר,

In the midst of the fury of the battle which R. Yehoshua Leib conducted against the secular oriented schools of Yerushalayim, a visitor came from *Chutz L'Aretz* (outside of Eretz Yisrael). He visited the home of R. Yehoshua Leib to view firsthand his tremendous fire and stayed there for some time. When he left the city, he expressed himself publicly regarding something [which seemed to him to be quite] puzzling. The is what he wrote, "I saw the Rabbi of Brisk for an entire hour and beheld people with embittered hearts and souls, those tormented with pain and sickness who would come there, one after another, to receive his blessings and to beseech him to pray on their behalf to tear up their evil decree. The rabbi would then commiserate with them and bear the pain and suffering of each one of them. With his soft and pleasing voice and his eyes filled with compassion, he would sit and listen to their groans and give them his blessings and advice. It was evident that he truly felt the pain of the ills of the seed of the holy nation and fulfilled the saying of our Sages (Berachos 12b), that one should truly make oneself ill etc. When I got up to leave I, in my innocence, mentioned the subject of the "schools" in Yerushalayim. At that very moment he radically changed his demeanor. With tremendous passion, the Rabbi

quickly rose up from his seat, his body shaking violently and his tongue issuing forth sparks like burning coals. He was verily like one of the fiery angels. The members of his household were taken aback as if he had changed over from being one person to becoming another. Who could ever understand such a thing? It is beyond my comprehension and the comprehension of others.”
Ibid. p. 112

C.

קול שועת אנשים גדולים בתורה ויראה המצוינים בירושלם תוב"ב עלתה באזני איך שיצאו מתפרצים בעם, מעבירים קול, לאמר, אשר החרם שגזרו גאונים הקדמונים ז"ל על כל היושבים בקודש שלא למסור את בניהם לשקאלעס, ויאמרו המתפרצים כי עתה הוקלש ח"ו החרם ורבים מקלי הדעת נאחזים בחלקלקות לשונם. לכן הנני בזה להגיד מפורש, אשר החרם הוא בתוקפו ועוזו, כן על המורים והמשגיחים והמסייעים, כן על הילדים ואבותיהם. כל איש אשר יזיד לעבור עליו אפילו כקוצו של יוד, ורבצה בו כל האלה שגזרו הגאונים הקדמונים זי"ע בארור ונח"ש. ואין לנו כח לבטל החרם החמור הזה, שנעשה לקיומה של תורה ומחויבים אנחנו למחות בכל עוז בידי הזדים הארורים המתפרצים. וד' יבער קוצים מן הכרם, וכרם בית ישראל יטענו בקרן בן שמן, וירום קרן התורה במהרה בימינו אמן. ובאתי עתה יום ה' מטות-מסעי, ר"ח מנחם אב, תרמ"ז לפ"ק בתוככי ירושלם עיה"ק תובב"א. משה יהושע יהודא ליב בהגאון מו"ה בנימין זלה"ה. עמוד אש, עמוד קכג, ר' יוסף שיינברגר,

The sound of the cries of the great and distinguished G-d fearing men of Torah learning of the city of Yerushalayim, may it speedily be rebuilt and reestablished in our days, reached my ears, concerning how certain renegades amongst our people spread a rumor regarding the *cherem* (the ban) which the earlier Gaonim of blessed memory decreed on all of those who reside in this holy [city] not to send their children to the "schools". They claimed that presently the *cherem* is no longer in force, G-d forbid, and many weak minded people were taken in by their deception. Consequently, I hereby declare unequivocally that the *cherem* remains in full force upon the teachers, supervisors and assistants [of those "schools"] as well as the children and their parents. Any person who willfully violates this decree, even the most minor point, will be the subject of all of the curses which the earlier Gaonim, may their merit protect us, decreed with *orur v'nidui, cherem, v'shamta* (curses and bans). We have no power to revoke such a severe *cherem*, which was made in order to ensure the survival of the Torah and we are required to protest with all our might against those cursed scoundrels and renegades. May Hashem destroy the thorns from the vineyard and may the vineyard of the House of Israel bear [fruit] on a very fertile hill (or corner see Isaiah 5:1) and may the glory of the Torah be elevated, speedily in our days. Amen. I am hereby affixing my signature, Thursday, Parshas Matos Massei, Rosh Chodesh Menachem Av, 5647 (July 22, 1887) in the holy city of Yerushalayim, may it speedily be rebuilt and reestablished. Amen. *Moshe Yehoshua Yehudah Leib ben HaGaon Moreinu V'Rabbainu Binyamin zichrono lichayai haOlom Habo. Ibid. p. 123*

D.

הדו של המפעל עד לאזני הברון בפריז הגיע. הנדיב נתרשם לשמע טיבו וטבעו, שהיה יחיד במינו בירושלם, אף הוא עמד ושלח לרבינו סכום כסף גדול לביסוס המוסד. בהגיע הכסף לידי רבינו, קרא אליו את תלמידו הגדול מרן יוסף חיים זוננפלד שישלח הכסף בחזרה לבעליו, ופקד לכתוב לו בשמו (רבינו עמד על גביו והכתיב לו נוסחו) כי עזרה כספית כגון זו, הנשלחת מאת אדם התומך גם בבתי ספר, מוטב שתטבע בים משתגיע לידנו ברם כאשר הנדיב יחדל לתמוך בבתי הספר, מתנו יירצה... . אגב, פקידי הברון זכרו היטב את המאורע, ועברתם היתה שמורה, כאשר יספר לנו ר' מרדכי דיסקין (עובד אדמה בפ"ת, ושאר בשרו של רבינו) בספרו דברי מרדכי. ההוא עשה בפריז שלשה

חדשים, וביקש מהנדיב לסייע בידו שיוכל להתבסס ולעבוד את האדמה בא"י על חשבון עצמו, והוא כותבו, "דברתי את הרב לובעצקי, שהיה יוצא ונכנס, על אודות חפצי בעזרת הנדיב, למען אשאר על עבודת האדמה, וענה לי שמסופק אם אשיג בקשתי, יען כי הנני קרובו של הרב הגאון דיסקין, כי כבר ביקש אחד את עזרת הנדיב, ועל שהיה קרובו של הנ"ל, וביקש ג"כ לשלוח לו על אדעס של הנ"ל לא מלאו בקשתו, ולולא זאת נתנו לי. והלאה הוא מספר: בא לפתח תקוה הדרעקטאר שארקין, והייתי מדבר אתו לפרקים, וספר לי כי חפצו לשלוח על משרת דרעקטאר את ה' נחום צבי דיסקין בן הרב הגאון מוואלקאוויסק, אך כאשר נתודע שהוא ש"ב של הרב הגאון הצדיק רבי יהושע ליב דיסקין, לא בחרו בו. והוא מסכם את דבריו: וכל הכעס היה יען כי הגאון הצדיק הנ"ל לא הסכים לבתי הספר. ספר עמוד אש ע' קכ"ב-קכג, ר' יוסף שיינברגר

The echoes of the project [of the orphanage] reached the ears of the Baron in Paris. The philanthropist was impressed upon hearing of its caliber and makeup, which was unequalled in all of Yerushalayim, and sent over a large donation to provide a firm financial basis for the institution. When R. Yehoshua Leib received the money, he called over his great disciple, Rav Yosef Chaim Zonenfeld and told him to send back the money and ordered him to write in his name (R. Yehoshua Leib stood over him and dictated the text) that it would be better that monetary assistance sent by someone who supports secular oriented schools be thrown in the sea rather than be received by us. His gift would be readily acceptable, however, if the Baron would cease supporting such schools. . . . By the way, the Baron's administrators remembered well that incident and their anger burned within them, as related by Rav Mordechai Diskin, a farmer from Petach Tikva and a relative of R. Yehoshua Leib's in his work *Divrei Mordechai*. [R. Mordechai] happened to be in Paris for three months and requested financial aid from the Baron so that he would thereby be able to gain economic independence and his farm would become self supporting. He wrote the following, "I spoke with Rav Lubetzky (the Rov of the Russian community in Paris), who had constant contact with the Baron, regarding my desire to obtain assistance from the Baron so that I would be able to continue farming. He told me that he doubted that my request would be honored as I was a relative of HaRav HaGaon R. Diskin and someone else, who was also a relative of the R. Yehoshua Leib, had previously asked for help from the Baron [and had requested that the monies be sent to R. Yehoshua Leib's address] and was refused for no other reason than he was his relative." He also related, "Director Sharkin came to Petach Tikva and I spoke with him from time to time. He told me that he would have wanted to appoint to the position of Director [in his stead] R. Nachum Tzvi Diskin, a son of the Rav HaGaon of Volkovysk. But because it became known that he was a relative of HaRav HaGaon HaTzaddik R. Yehoshua Leib Diskin, they didn't choose him." He concluded his remarks with these words, "This whole anger was brought about because the aforementioned Gaon HaTzaddik didn't agree to having those 'schools'." **Ibid. pp. 122-123**

IV. The Battle Enters Another Phase

A.

ורבים מקלי הדעת ועמי הארץ אשר הי' עם לבכם למסור בניהם לבתי הספר נסוגו ממחשבתם, כי נפל עליהם פחדו ומוראו של רבינו, ולהט חרמו החמור. באותם הימים התקיימה בבית רבינו אספה של גדולי העיר, ובה הוסכם כי הכוללים (כולל אונגאריין, סובלק, וכו') יפסיקו את תמיכת החלוקה לכל מי אשר ימסור את בנו או בתו לבתי הספר, ולאחוז נגדם בכל האמצעים. כתום האספה התרומם רבינו בהתרגשות נפלאה, כדרכו בקדש, פנה אל כל הקרואים, כשכולו רותת, ואמר: "עשו למען החינוך כמיטב כחכם", שינה את דבריו ושילש, וכל גופו לוהט כלבת אש.

תקופה ארוכה למדי לא נמצא בקרב קהל עדת האשכנזים אף פורץ אחד אשר יהין לעבור על החרם, כעבור שנים, התפרץ אחד מבין עדת האשכנזים, ושמו יהושע י[לין] למעול מעל בחרם הקדמונים, ובעצם ימי הריתחא הכניס הלה את בנו לבית הספר "כל ישראל חברים", אשר טרם היה בו אף חניך אשכנזי אחד, מעילה ראשונה זו בקדושת החינוך הסעירה את הצבור החרדי. ביום השבת הופיעו בביהכנ"ס החורבה, שני שלוחי רבינו, עיכבו את התפלה, וקראו מעל הבימה את נוסח החרם שנעשה בשנת תרט"ז, עת לודוויג פרנקל יסד את בית הספר למל. השנים כילו את קריאת מגילת החרם בקול רם, המשיכו והכריזו החרם על יהושע י. האיש הזה היתה לו חנות בעיר העתיקה, משהוטל עליו החרם הועמד על פתח חנותו משמר של מפקחים, להזהיר את הלקוחות שלא יכשלו באיסור. והיה הירא את דבר ד' הוקיר את רגליו מבית עסק זה. יהושע י. דנן על כולל סובלק-לומזא היה נמנה, בפקודת רבנו הפסיקו לתת לו את תמיכת החלוקה, אשר עלתה לסך 165 ר"כ לשנה, וגם התמיכה שהגיעה מאמריקה מאת אנשי סובלק-לומזא, אשר מזה נפל בחלקו של יהושע י. 20 נפוליון לשנה, נשללה הימנו לפי הוראת רבינו. עמוד אש ע' קכ"ד, ר' יוסף שיינברג

Many of those who were irreverent or ignorant and would have wanted to send their children to the "schools" were dissuaded because of their fear and awe of R. Yehoshua Leib as well as because of their dread of the fiery effects of the *cherem*. During that period there was a meeting of the leadership of the community that was held in the home of R. Yehoshua Leib and a decision was reached that the *kollelim* (segments of the community that were supported by their respective *landsleit* - compatriots from their place of origin in Europe), such as *kollel Ungarin*, *kollel Suvalk* etc., shall cease supporting anyone who would send their son or daughter to any of these "schools" and they shall try to restrain them through any means at their disposal. At the end of the meeting, R. Yehoshua Leib stood up and passionately addressed them with the following words, "Act on behalf of *Chinuch* [Torah based training and education] with all your might!" He repeated this several times while his whole body shook like a flaming fire.

For some time afterwards, no one of the Ashkenazic community had the audacity to violate the *cherem*. As time passed on, however, during this fiery period, one of the members of the Ashkenazic community by the name of Yehoshua Y[elin] breached the bulwark and violated the longstanding *cherem* by sending his son [David] to the school run by the Alliance, [also known as *Kol Yisrael Chaverim*]. Up until then they didn't even have one Ashkenazic student. This first violation of the sanctity of the [traditional] *chinuch* enflamed the devout community. On Shabbos day, two emissaries of R. Yehoshua Leib interrupted the *davening* (prayers) at the Churva synagogue and read the text of the [original] *cherem* from the year 5616 (1856), the year that Ludwig Frankel established the Lemel school, from the *Bimah* (Torah reading platform). After they had finished reading the text of that *cherem* out loud they continued further on and pronounced a *cherem* against Yehoshua Y[ellin]. This man had a store in the Old City. Subsequent to the pronouncement of the *cherem*, two men were positioned in front of his store to issue a warning to any potential customers in order to prevent them from violating the prohibition. Those who feared Hashem turned away and didn't patronize his business. This Yehoshua Y[ellin] was part of the *kollel* of Suvalk-Lomza and at the behest of R. Yehoshua Leib Diskin they terminated his *chalukah* (regular assistance) payments, which came to 165 silver rubles a year. Even the support that he received from America from immigrants (*landsleit*) from Suvalk-Lomza, which came to 20 Napoleons a year, was terminated at the behest of R. Yehoshua Leib. **Amud Aish, pp. 124, R. Yosef Sheinberger**

B.

החפשים בראותם כי יד רבינו תקיפה, וכי חוסם הוא את דרכם, בחרו לעצמם תכסיס הגנה חדש של שימוש בכח, דרכים אשר ירושלם לא ידעתם עדיין. הם קיוו בדרך זו להתיש את כח המלחמה של

החרדים, אשר הערו נפשם בעד שמירת החרם מחללו. וכאשר זממו כן עשו. באותם הימים בא לא"י מייסד בית הספר של כל ישראל חברים, שהוא וסיעתו באו בש"ק לחורבת ריה"ח להתפלל. לכבודם הופיעו גם חניכי בתי הספר, וסתם ארחי ופרחי, בריונים אשר התמחו באגרופם, ואשר ניתן להם רמז להיות במצב "הכץ". רבינו צוה לשלשה מתלמידיו, ובראשם מרן יוסף חיים זוננפלד, להכריז בשעת קריאת התורה את החרם. השלשה הלכו. בהגיעם אל שער בית הכנסת, והנה חבר בריונים צובאים על כל צד, הגאון מרן יוסף חיים זוגנפלד היה היחידי שהמשיך את דרכו ונכנס פנימה, פרץ לו דרך בין הקהל הצפוף, עלה על הבימה והכריז בקול רם את החרם. תכף עם ההכרזה התנפלו עליו בעלי האגרופ, שציפו להזדמנות זו, והכוהו מכות נמרצות, דחפוהו בכח מעל מדרגות הבימה עד שזו נשברה. באורח נס ניצול מידיהם. שוב היה מעשה, ורבינו צוה להכריז את החרם ברחובה של עיר, היה זה בימי התפתחותו של בית היתומים הברליני בירושלם, אשר בראשו עמד חיים הירשנזאן, וניהל את הבית ברוח בית ספר מובהק. בין מכריזי החרם היו רבי ליב חפץ ורבי שלמה זלמן פרוש. השנים בהגיעם ליד בית ספר למל, הותקפו מהמארב ע"י בריונים. נפגע ביחוד רבי שלמה זלמן פרוש, התנפלו עליו באכזריות שפוכה, רוצצו גולגלתו, ומרטו שערות זקנו, והוצא מתחת ידיהם כל עוד רוחו בו. רבינו מששמע כי קינא לאלקיו, טרח והלך אל ביתו לתת לו את בריתו שלו. חיבה יתירה נוספת גילה לו רבינו בגלל קנאות זו, ובאחד הימים נולד לרבי שלמה זלמן הנ"ל בן זכר (היה זה רבי עקיבא פרוש זצ"ל), ולמרות מנהגו של רבינו לא לקבל כיבודים כי אם בביתו הוא, חרג רבינו הפעם מנהגו, והופיע אל שמחת הברית מילה בביתו של אבי הילד, נתכבד בסנדקאות, ואח"כ טעם מיני מזון, אף שלא היה טועם דבר שלא בביתו. . . . תעלולי הבריונים לא ארכו ימים. הם ראו, כי בדרכים אלה אינם מחלישים את התנגדות היראים לבתי הספר, ואספו ידיהם. עמוד אש ע' קכ"ד-קכ"ה

The irreligious elements, seeing how the overwhelming influence of R. Yehoshua Leib had blocked their way, hit upon a new stratagem to obtain their goal, i.e. the use of force, something that was unknown to Yerushalayim up until then. They hoped that through this method they would wear down the power of the opposition, those who had expended such tremendous efforts that the *cherem* be observed, and they soon found the opportunity to realize their plan. Just at that time, the founder of the school sponsored by the Alliance came to Eretz Yisrael. On Shabbos, he and his entourage came to the Churvas Rabbi Yehudah HaChasid synagogue to pray. In their honor, the students of the school also made an appearance together with a group of hooligans who were prepared, when given the order, to use their fists to counter any opposition. Rav Yehoshua Leib ordered three of his disciples, led by Rav Yosef Chaim Zonenfeld, to make an announcement regarding the *cherem* at the time of the reading of the Torah. The three made their way to the entrance of the synagogue but were soon surrounded on all sides by these hooligans. Of the three, only Rav Yosef Chaim was able to push his way in and enter the synagogue. From there he thrust ahead through the crowd and make his way to the *Bimah* (Torah reading platform), where he ascended and announced in a loud voice the text of the *cherem*. Immediately, the hooligans, who were waiting for this opportunity, fell upon him and inflicted serious wounds. They threw him down from the *Bimah* with such force that the steps of the *Bimah* broke. It was a miracle that he survived. There was yet another incident where R. Yehoshua Leib ordered that the *cherem* be announced in the town square. This was at the beginning stages of the Berlin sponsored orphanage which was headed by Chaim Hirschenson, who administered the orphanage in the manner of a professionally run "school". Amongst those that announced the *cherem* were Rav Leib Cheifetz and Rav Shlomo Zalman Porush. When the two reached as far as the Lemel school they were greeted by a group of hooligans who were lying in wait. Rav Shlomo Zalman Porush, in particular, was a victim of their violent fury. They smashed his head and tore out hairs from his beard. He was barely alive when they finished with him. When the news reached R. Yehoshua Leib he gathered his strength and made his way to [R.

Cheifetz's] home where he blessed him endearingly. He also showed his appreciation in another way. Shortly after this incident, a son was born to Rav Shlomo Zalman Porush and despite R. Yehoshua Leib's custom of not receiving any honors outside of his own home, he made an exception on this occasion and came to the *briss* (circumcision ceremony) which was held at the Porush's home and accepted the honor of *sandiko'os* (holding the baby on his lap during the circumcision). Afterwards he tasted some *mezonos* (food), even though it was his custom never to eat outside his home. . . . This period of violent action did not last for long, as they realized that they were not being successful in weakening the opposition of the devoutly religious to the "schools" and so they consequently stopped. **Ibid. pp. 124-125**

C.

. . . וירימו (הקנאים) קול צעקה בחוצות ירושלים, "חרם בקרבך". למחרתו ביום הראשון הלכתי לחנותי וכבר התחלתי להרגיש את חיצי הקנאים המורעלים התכוננתי וראיתי כי הקנאים העמידו נגד חנותי מרחוק שני צעירים פוחזים מכולל אונגריה להשגיח על לקוחותי הבאים אל חנותי להניאם מלקנות אצלי סחורה . . . אמנם הלקוחות הסוחרים והחנוונים וגם הרבה בעלי בתים חשובים, לא השגיחו בהם והביטו עליהם בלעג ובשאט נפש, אבל עלה בידם להניא לקוחות רבים מההמון הפשוט הקונים לפרטים, באימם עליהם בקנס, מחיקת שמם מספרי החלוקה . . . ולפעמים אירע שבאו לקוחות לחנותי ולא הרגישו המשגיחים בכניסתם . . . ואז הכריחו אותם באיומים להשיב לי את סחורתי ולקחת כספם בחזרה, ואנכי לא התנגדתי ולא התווכחתי, וקיבלתי את סחורתי והשיבותי להם את כספם . . . זכרונות לבן ירושלים, יהושע ילין, תרפ"ד, עמוד 137, הובא בס' סוחרים ובעלי מלאכה יהודים בירושלים העתיקה בעבר, שבת יזכריה ע' 181-184

“ . . . The zealots lifted up their voices and shouted throughout the streets of Yerushalayim, *charom b'kirbecho* (there is an excommunicated one in your midst)! The next day, on Sunday, I went to my store, and began feeling the poison arrows of the zealots as two impetuous adolescents from the Hungarian *kollel* stood a distance opposite my store to monitor the customers who came to my store and to dissuade them from purchasing merchandise from me. . . . Business people, other storekeepers, and many distinguished householders, however, didn't give them any notice and viewed them with disdain and contempt. They were successful, however, in dissuading many customers of the greater populace, whom they frightened away with threats of imposing fines and having their names erased from the list of those who are eligible to receive *chaluah* (support payments). . . . On occasion, some customers came to the store and were not noticed [immediately] by these monitors. . . . In those cases, [upon discovery,] they forced them, with their threats, to return the merchandise and to get a refund. I didn't put up any resistance nor debated with them. I accepted my merchandise and returned their money. . . .”
 \ *kej tqpq*"NøDgp" [*gtwuj cnc {ko* "(Memoirs of a Jerusalemite) by Yehoshua Yellin, 1924

D.

בתקנות הכוללים כתוב היה שכל חשוד בפריקת עול מצוות ומעשים טובים, בין אדם למקום ובין אדם לחברו לא ייהנה מכל תמיכה. כאשר החלו אילו יהודים מתושבי ירושלים לשלוח בנותיהן ואחר-כך בניהם לבית הספר למל ולמוסדות החינוך של האליאנס התכנסו יקירי ירושלים והוציאו קול קורא לאחיהם שלא יהינו לשלוח בניהם לשמך זה, "לשקהאלעס". והרבנים והחרדים פירסמו איסור וחרם על העבריינים. בין החותמים על האיסור היה גם ר' דוד מבית-ילן והאיסור נדפס אח"כ בחוברת "מעשה-אבות". אולם כמה שנים לאחר זה לא יכול היה בנו, ר' יהושע, לעמוד בנסיון ושלח את בנו שנקרא גם כן דוד, על שם סבו, לבית הספר על שם הנדיב היהודי-אוסטרי למל לקנות גם חכמה ודעת בלשונות ערבית וצרפתית, חשבון וכיו"ב. לא היה זה לפי רוח ועד החלוקה והממונה על כולל סובאלק-לומזה ר' יעקב קופל שפירא, והרב ר' י. ל. דיסקין, שהשפעתו היתה, גדולה על

הכולל, והם החליטו להפסיק לתת לר' יהושע ילין דמי החלוקה המגיעים לו, בסכום של מאה ששים וחמשה רובל לשנה. ר' יהושע עמד במבחן הקשה ולא נסוג מהחלטתו לתת לבנו גם השכלה כללית, אף כי נאבק אז קשה על קיומו הכלכלי. לאחר כמה שנים גדל הנער דוד והיה למורה לעברית בבית הספר של "כל ישראל חברים" ואבי המורה העברי בארץ. זה הגדיל עוד יותר את הרוגז והחתירות נגד בית ילין. . . . אולם הוצאות המלחמה הזו גרמה "לקנאת סופרים שתרבה חכמה", כי הצעיר דוד ילין שבשבילו קם כל הרעש הזה הוסיף ללמד ולהשכיל וביזמתו נוסדו בירושלים כמה מוסדות חינוך ותרבות, כמו בית הספרים "מדרש אברבנאל" (כיום בתוך הספריה הלאומית), בתי ספר ובתי מדרש למורים, וסופו פרופסור באוניברסיטה העברית בירושלים לספרות ולשירה עברית בימי הבינים ולחקר התנ"ך. ספר זיכרון לקהילת לומזה עמוד 320

In the regulations of the *kollels* (communities) it was written that anyone who is suspect of throwing off the yoke of *mitzvos u'maasim tovim* (commandments and good deeds), whether it be between man and G-d or between man and his fellow man, is not eligible to receive any support. When some of the Jewish residents of Yerushalayim started to send their daughters and afterwards their sons to the Lemel school and to the educational institutions of the Alliance, the distinguished leaders of Yerushalayim publicized an announcement that no one should have the temerity to send their children to this form of assimilation, to the "schools". The rabbonim and the devoutly religious publicized a prohibition and *cherem* against the violators. Amongst the signers was R. David Yellin and the prohibition was later published in the work, "*Maaseh Avos*" (lit. the Deeds of the Fathers). Some years afterwards, however, his son, R. Yehoshua, wasn't able to withstand the test and sent his son, who was also called David, in honor of his grandfather, to the school named after the Austrian philanthropist, Lemel, to acquire literacy and fluency in Arabic, French, mathematics, etc. All of this was not in keeping with the sentiments of the *Chalukah* committee nor of the administrator of the *Kollel Suvalk-Lomza*, R. Yaakov Kopel Shapiro and neither of HaRav Yehoshua Leib Diskin, who exerted great influence over the *kollel* and it was they who decided to terminate the *chalukah* that he would have normally received, one hundred and sixty five rubles a year. R. Yehoshua [Yellin] went through a difficult ordeal, but did not back away from his commitment to give his son a general education, even though it meant that his financial situation would suffer terribly. After many years had passed, the young David grew up and became a teacher of the Hebrew language at the Alliance (*kol Yisrael chavirim*) school, and the "father" of Hebrew language education in Eretz Yisrael. This, itself, only increased the anger and subversion directed against the Yellin family. . . . However, the outbreak of this battle [between these two warring sides] stimulated an increase in wisdom (*kinas sofrim tarbeh chochmo*) as the young David Yellin, the cause all this uproar, continued his intellectual growth and was the mastermind behind several educational and cultural institutions, such as the library, "*Midrash Abravanel*," which today is part of the National Library, [several] elementary schools and teachers seminaries. Eventually he became a professor of Medieval Literature and Hebrew Poetry as well as Biblical Studies in the Hebrew University. **Sefer Zichron L'Kehilas Lomza, p. 320**

V. The Battle for the Preservation of Tradition

A.

בשנת תר"ן נוסדה בירושלים חברה בשם שפה ברורה אשר מגמתה היתה להרבות דוברי עברית בישראל, וכן לתמוך במורים מלמדי עברית. ראשי החברה עמדו ושכרו אשה ללמוד את בנות ישראל שיעורי עברית, וכבר בהתחלת עבודתה נתקבלו שמונה עשרה חניכות. הדבר נודע לרבינו, שלח אליה הוראה להפסיק את השיעורים, ההיא צייתה והשיעורים חדלו. ומעשה היה ביהודי

ירושלמי ידוע אשר היה יושב ושוקד על התורה מעוטף בטלית ותפילין, אלא שהנהיג בעצמו לשוחח בלה"ק, ושם-לווי היה לו בין יהודי ירושלים, "רבי בעל לשון קדש". ההוא נכנס פעם אל רבינו לצורך ענינו, וכדרכו פתח את שיחתו בלה"ק. אותה שעה קפץ רבינו ממקומו, שיסעו בגערותו וקרא! יצא מביתי . . . הגאון רבי זרח ברברמן אשר היה באותו מעמד שאל אחר כך מרבינו פשר דבר, ורבינו השיב לו: מאז גלה ישראל בין העמים ידובר אידיש. ס' עמוד אש ע' קכ"ח, ר' יוסף שיינברגר

In the year 5650 (1890) an organization by the name, "*Safah Berurah*" (a clear and polished spoken language) was founded whose goal was to increase Hebrew speakers in Eretz Yisrael and to also support teachers of the Hebrew language. The heads of the organization went ahead and hired a certain woman to lecture to Jewish girls in the Hebrew language. At its inception, eighteen girls were already signed up for her class. It became known to Rav Yehoshua Leib and he sent her a message that she should discontinue the classes and she listened to him. There was another incident with a certain member of the Yerushalayim community who would sit and ponder over the Torah always wearing a *talis* and *tefilin*. He was in the habit, however, to only speak in *loshon hakodesh* (the holy tongue, i.e. Hebrew). His nickname amongst the Jewish community of Yerushalayim was, "*rabbi baal loshon hakodesh*," (the rabbi who was a master of the holy tongue). On one occasion, he went to see R. Yehoshua Leib Diskin regarding a personal matter, and, as was his practice, he spoke in Hebrew. Immediately, R. Yehoshua Leib jumped up from his place and shouted, "Leave my house!" . . . Afterwards, HaGaon Rabbi Zerach Braverman, who was present then, asked for an explanation. R. Yehoshua Leib responded, "From the time that the Jewish people were exiled amongst the nations, Yiddish became their [common] language." **Amud Aish p. 128, R. Yosef Sheinberger**

B.

רבינו גילה התנגדות חריפה להעתונות בכללה, פרי רוחם של המשכילים, לא הציץ בעתונים כל ימיו, ולא נתן להכניסם אל תוך ביתו. מעשה ויהודי ירושלמי, רבי ש. שיינקר, נכנס אל רבינו להראותו איזה מאמר בעתון הצפירה, שמצא בו ענין לענות בו ולהגיב עליו. משראה רבינו את העתון בידו, טרם הלה הספיק להרצות דבריו, נרתח רבינו ואמר: יוציא את העתון מתוך ביתי, הריהו מטמא! ס' עמוד אש ע' קכ"ח--קכט, ר' יוסף שיינברגר

R. Yehoshua Leib showed his fierce opposition to newspapers in general, a product of the Haskalah spirit, and throughout his entire life he never looked at a newspaper nor did he ever let one in his home. There was an incident with a member of the Yerushalayim community who came to his house to show him an article written in the periodical, "HaTzefirah," which he felt demanded a response. As soon as R. Yehoshua Leib saw the newspaper in his hand, even before he began to speak, he became impassioned and said, "Remove that newspaper from my house. It causes spiritual pollution (*tuma*)."
Ibid. pp. 128-129

C.

סיפר לי הגאון רבי דוד בהר"ן מירושלים, שפעם הוקהלו ברחבת חצר רבינו, אנשים ונשים מקלי הדעת, במטרה להפגין כלפי זה שרבינו גילה בפרק אותו זמן התנגדות לבית חולים ידוע בירושלים, אשר בראשו עמדו שלוחי ההשכלה. הללו הקימו רעש והמולה, באמרם, כי התנגדותו של רבינו עלולה להחריב את בית החולים, מהיחידים אז בירושלים. לקול ההמולה המחוצפת יצא רבינו מתוך ביתו אל הגוזזטרא, והכריז כלפי הנועדים: מוטב יתגוללו החולים ברחובות עיר, והדת על תילה תעמוד. ס' עמוד אש ע' קכט, ר' יוסף שיינברגר

HaGaon Rabbi David Baharan of Yerushalayim told me that there was once a gathering of irreverent men and women in the courtyard outside of R. Yehoshua Leib's house to protest his opposition against a certain hospital in Yerushalayim which was headed by agents of the Haskalah (Jewish secular enlightenment). The protesters expressed their rage by making a great commotion, saying that the opposition of R. Yehoshua Leib is likely to lead to the closing of the hospital, one of the only ones in Yerushalayim at the time. Amidst the audacious commotion R. Yehoshua Leib stepped out on to the veranda and called out to the assembled, "The importance of the religion (Judaism) remaining on a firm footing is worth the sacrifice of having the sick wallowing in the streets, [if need be]." **Ibid. p. 129**

D.

בהתקרב רבינו לשנת השמונים לחייו מצא לצורך לחתום בפעם השלישית על האיסור, ולתת מחדש תוקף ועוז לחרם בתי הספר, אשר בקיומו ושמירתו ראה את עולמה של היהדות החרדית, וערב שבת קדש, ז' לחדש אדר שנת תרנ"ו, העלה בכתיבת ידו הטהור את השורות הבאות: בעזרת השם יתברך זה איזו שנים באתי בכתובים ומסרתי ליד הרה"ג הצדיק המנוח מו"ה יעקב ליב לעווי זצ"ל אשר האיסור על הקמת בתי ספר (הנק' שקאלעס) באר"ק לכל פרטיו ודקדוקיו של האיסור (כאשר בא בדפוס כמה פעמים) הוא בתקפו ועוזו, ולא הוקלש אפי' כחוט השערה, ואין בכח שום אדם להתירו. כי יסדוהו גאוני קדמאי, צדיקי יסודי עולם, מצוקי ארץ. נבג"מ וגם הוא סייג לתורה שאי אפשר להתירו גם אם יתקבצו כל חכמי ישראל אינם רשאים ואינם יכולים להזיזו אפי' זיו כ"ש ויען כי שמעתי עתה אשר ימצאון דוברי שקר, האומרים כי התירו פרושים את הדבר ח"ו, לכן באתי עתה בדברי שנית לאמור כי דברי המלעיזים שוא ושקר. באתי עה"ח היום יום ו' עש"ק ז' אדר תרנ"ו לפ"ק פה עיה"ק ירושלם תובב"א. נאום משה יהושע יהודא ליב בהגאון מו"ה בנימין זללה"ה.

בעצם היום הזה הצטרפו אל רבינו הגאון מרן שמואל סלגט רבה של ירושלם, והגאון מרן שניאור זלמן גאב"ד לובלין. והרי דבריהם כלשונם:

גם אני הנני בא על החתום ועל הגלוי שהאיסור הנעשה זה ארבעים שנה מהרבנים הגאונים הצדיקים זצ"ל שהיו אז בפעה"ק תובב"א. בהסכם כולם. (וגם אני הח"מ הייתי אז עמהם זצ"ל). לאסור איסור על אחינו כוללות האשכנזים הי"ו לבל ילמדו בבתי ספר (הנק' שקאלעס) וכן חזרו ונשנו כ"פ בהסכם הרבנים הגאונים הצדיקים זצ"ל שבאו אח"כ לשכון כבוד בפה עה"ק ירושת"ו האיסור הזה הוא בתוקפו וגבורתו עד היום ואין שום ב"ד יכול לבטלו. ובאם נמצאו ח"ו איזהו אינשי דלא מעלי העוברים ע"ז אין בידינו למחות. ואנחנו את נפשותינו הצלנו. ומי ששומע לדברינו יחולו רב ברכות על ראשו. בעתירת החותם בכרכה יום ועש"ק ז' אדר, תרנ"ו פה עה"ק ירושלם ת"ו. נאום שמואל סלנט

הנה כבר נודע מתוקף האיסור שנעשה פעה"ק ירושלם תובב"א מהרבנים הגאונים וצדיקים שהיו בדור שלפנינו. וגם אח"כ מהגאונים זצ"ל הבאים אחריהם וכמו שכבר נדפסו דבריהם, פעה"ק וכידוע. לאסור איסור חמור וכולל על אחינו כוללות האשכנזים שבאה"ק היו לבל יתנו את בניהם ללמיד בבתי הלימודיות (שנק' שקאלעס) ושלא לסייע בידי העוברים על איסור זה. ועתה באתי להודיע ולהזהיר לאחב"י יראי ד' וחושבי שמו שהאיסור הנ"ל הוא גם עתה בתקפו ככל חומר האיסור ואין שום ב"ד יכולין לבטלו וחלילה לא יזיד שום איש לפרוץ גדר התורה ולעבור על האיסור הנ"ל וגם שלא לסייע בידי העוברים ע"ז ח"ו. ובטוחים אנחנו בהשי"ת ששארית ישראל לא יעשו עולה ומכשול איסור ח"ו ולשומעים יונעם ותעב"ט. ובזכות זה נזכה לקרב קץ גאולתינו ולראות בנחמת ציון לפ"ק ו' עש"ק ז' אדר. נאום שניאור זלמן אבד"ק לובלין וכעת פעה"ק ירושלם תו"ב. ס' עמוד אש ע' ק"ל--קל"א, ר' יוסף שיינברגר

As R. Yehoshua Leib was nearing his eightieth year, he found it necessary to sign, for a third time, on the prohibition [to teach foreign languages] and to vigorously assert anew the *cherem* against the “schools,” which he felt was crucial for the survival of Torah Judaism. On the eve of the holy Shabbos, on the seventh of Adar, 5656 (Feb. 21, 1896), he wrote the following lines: With the help of G-d: Some years ago I put into writing and gave it over to the Gaon and Tzaddik R. Yaakov Leib Levi, of blessed memory, that the prohibition of establishing “schools” in our holy land, in all of its details, is still in full force and hasn’t been weakened even by a hair’s breadth. No man has the power to annul it, as it was established by earlier Gaonim, *tzaddikim* who supported the world [through their righteousness] and whose souls are now in Gan Eden. In addition, its purpose was to protect the Torah, consequently it is impossible to revoke it. Even if all of the Sages of Israel would come together, they wouldn’t possess the power to tamper with it, even the slightest amount. Now since I have heard that there are those who are lying and claiming that the rabbis had revoked the prohibition, G-d forbid, I have come out once again to declare that the words of the rumor mongers are worthless and false. I am affixing my signature, this day, Friday, the eve of the holy Shabbos, the seventh of Adar, 5656 (February 21, 1896), here in the holy city of Yerushalayim, may it be rebuilt and reestablished. *Moshe Yehoshua Yehuda Leib ben HaGaon Moreinu V’Rabbainu Binyamin, zecher tzaddik livrocho l’chayai olom habo.*

That very same day he was joined by the Gaon R. Shmuel Salant, the Chief Rabbi of Yerushalayim and the Gaon R. Shneur Zalman, the former Chief Rabbi of Lublin. The following are their words:

I am also adding my signature to this document and to the evident fact that the prohibition that was made forty years ago by the *Rabbanim HaGaonim HaTzaddikim*, of blessed memory, here in this holy city, may it be rebuilt and reestablished speedily in our eyes, and of which I also took part, to forbid our brethren who belong to the various Ashkenazic *kollels*, that they not study in the “schools” and was reiterated many times with the approval of the *Rabbanim HaGaonim HaTzaddikim*, of blessed memory, who arrived here later on to reside here in our holy city of Yerushalayim, is still fully in force to this day. If there exist unworthy individuals who are violating this prohibition, G-d forbid, [although] we do not have the power to oppose them, nonetheless, we feel by this protest we are free from any guilt [by association]. All those that will listen to our words will receive great blessings. With wishes of blessing, this Shabbos eve, the seventh of Adar, 5656, here in the holy city of Yerushalayim. *Shmuel Salant*

. . . *Shneur Zalman Av Bais Din of Lublin*

E. In the matter of ex-communication [Rav Shmuel Salant] was very conservative. He tried his best to avoid the use of this extreme measure of punishment. The **הרם**, the few times that he did use it, were only upon the insistence of his rabbi-colleagues. **Rabbainu Shmuel Salant by Rabbi Nosson Nota Salant (original English version) p. 33**